

der gør det ekstra ønskeligt, at denne afhandling om et centralt emne inden for sønderjysk historie og med en klar og ny tese kommer til at nyde de læsers

bevågenhed, som er interesserede i sønderjysk historie eller i landbrugshistorie.

Finn Stendal Pedersen

NORDEN

Agneta Breisch: *Frid och fredlöshet. Sociala band och utanförskap på Island under äldre medeltid*. (Acta universitatis upsaliensis. Studia historica upsaliensia 174). (Distributør: Almqvist & Wiksell International, 1994). 187 s.

Foruden de elskede ættesagaer producerede det 13. århundredes Island en rig litteratur i mange genrer, mindre tiltrækkende fra en æstetisk synsvinkel, men nok så relevant for den, der vil arbejde med historiske problemstillinger. Lovhåndskrifterne fra »fristatstiden« er bevaret under navnet »Grågås«, der var gyldig lov til 1271 (udgivet og oversat til dansk af Vilhjálmur Finsen). Årene 1117-1262 behandles i »samtidssagaer« i det store kompilationsværk *Sturlunga saga* (udgivet og oversat til dansk af Kristian Kaalund); her får læseren et stærkt indtryk af en periode med ekstremt ringe sikkerhed for liv og ejendom under rovgriske stormænds fejder. Agneta Breisch giver først en bred beskrivelse af freden, frie menneskers fællesskab i det lovstyrede samfund, og dernæst en kortere kontrasterende af fredløsheden. Hun viser, at vel er der nogen forskel mellem ættesagaer og lov, men der er dog langt større forskelle mellem ættesagaer og lov på den ene side og praksis i *Sturlungesagaen* på den anden. Således viser hun, at ættesagaernes handlinger ikke gengiver det 13. århundredes Island. Heraf slutter hun uden videre argumentation, at ætte-

sagaerne så afspejler samfundsforholdene i »sagatiden« omkring år 1000, skønt hun dog har nævnt, at retshistorikeren Ólafur Lárússon mener, at ættesagaerne giver et billede af retslivet i første halvdel af det 12. århundrede. Agneta Breisch mener, at ættesagaerne både indeholder træk fra det 13. århundredes skribenter og fra et ældre stratum af mundtlige traditioner. Hun ønsker at komme ud af »den kildekritiske spændetrøje«, som »bogprosateorien« har bragt sagaforskningen i, og hun mener, hun kan bringe forskningen videre ved sine systematiske sammenligninger mellem ættesagaer, lovsamling og samtidssagaer. Men hun gør sig ikke klart, hvor lidt man kan vide om ættesagaernes troværdighed: Hun synes at tro, at samtlige træk, der ikke kan forklares ud fra paralleller i det 13. århundrede, må stamme fra det 10. og tidlige 11. Men det gælder jo ikke: Hvor ættesagaerne ikke gengiver konstaterbare træk fra det 13. århundrede, kan de bringe allehånde forestillinger om »gamle dage«, træk, der var gyldige kort tid før *Sturlungetiden*, eller forhold, der aldrig har eksisteret. I den mundtlige overlevering kan helt ægte overleveringer stå side om side med to-tre århundreders digtning – uden at man kan skelne det ene fra det andet. Agneta Breisch stiller dog sine præmisser så klart op, at man kan have udbytte af hendes bog (især af hendes analyser af *Sturlungesaga*), skønt hun ikke har bevist sin tese.

Rikke Malmros